

ТЕМА

ПРВИ
У РЕДУ
БИЈЕЉИНА,
СРЕБРЕНИЦА,
МИЛИЋИ
И СРБАЦ

Климатске промјене, сектор аграра и мјере Владе Српске

До краја 2023. у нове системе за наводњавање 15 милиона КМ

ПИШЕ: ВЕЉКО ЗЕЉКОВИЋ

Црњелово код Бијељине вјероватно је највеће село у Српској, простирући се на површини од чак 6.300 хектара, од чега је највећи дио под плодним ораницама. Село је познато по традицији узгоја поврћа, а један од фармера који већ годинама на својим парцелама производи кукуруз, паприке, купус и лубенице је и Младен Митровић. Иако је ова година била изразито сушна са температурним екстремима, овај вриједни домаћин каже како је с обзиром на све околности, задовољан приносима засађеног поврћа. То, како је истакао, вјероватно не би било могуће да на располагању није имао изграђене и пуштене у функцију системе за наводњавање.

- Систем је током прошле године пуштен у функцију и он ми је помогао да се изборим са овогодишњим сушним периодима, да имам колико-толико сигурну производњу, али и смањим трошкове. Ово лјето је било баш паклено и да нисам имао могућност да га користим, ко зна шта би било. Уосталом, довољно је доћи овдје и упоредити парцеле на којима је коришћено наводњавање и оне на којима није. Све ће вам бити јасно. Много ми је значило јер за разлику од неких претходних година више нисам морао ни да користим агрегате, тракторе, а смањено сам и потрошњу нафте. Ипак оно што је најважније јесте што више не бринем да ли ће се нешто покварити и да ли ће суша угрозити производњу – каже овај семберски повртар, захваљујући се ресорном министарству које му је то све обезбиједило.

Слична искуства имају и други фармери, његове комшије из овог бијељинског села, сви редом наглашавајући како им је ово наводњавање обезбиједило сигурнију производњу, јер не морају више толико гледати у небо.

- Раније смо увијек страховали хоће ли нека година бити сушна или не. Са овим наводњавањем ми смо тај проблем готово трајно ријешили – истакли су они, додајући како је коришћење ових система током ове године било бесплатно.

НОВИ ПРОЈЕКТИ

Систем за наводњавање

у Црњелову, али и Батковићу, завршен је крајем 2020. године и њим је покривено више од 834 хектара. Вриједност ове инвестиције износила је 10,5 милиона марака а уговор су заједнички реализовали Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ЈУ "Воде Српске" и град Бијељина.

Влада Српске, односно ресорно министарство, у протеклих седам година је у изградњу ових система уложила више од 44 милиона марака, а до краја 2023. године, како су најавили, планирано је нових 15,4 милиона. Влада је донијела одлуку да се ова финансијска средства обезбиједи из буџета у 24 једнаке мјесечне рате почев од 1. јануара 2022. до 31. децембра 2023. године, а ресорно министарство је већ финансирало израду идејних рјешења за изградњу система за наводњавање на подручју Семберије - Бијељине и Сребренице те Српца и Милића.

На основу захтјева корисника и локалних заједница још 2018. урађено је идејно рјешење за наводњавање пољопривредних површина у Семберији, јер је уочено да постоји економска оправданост да се изгради систем за наводњавање на подручју просторне цјелине "Којчиновац" на површини од 553 хектара. Процијенена вриједност система је око 9,8 милиона марака, а планирано је да се изгради и постави 15 километара цјевовода на подручју на ком се претежно узгаја поврће и све површине су обрађене. По изградњи система Доње Црњелово и Батковић изражена је и заинтересованост од стране пољопривредних произвођача, за проширење – доградњу и система Доње Црњелово, односно стварање услова за наводњавање околних парцела на површини од око 300 хектара на којима се обавља интензивна пољопривредна производња поврћа. Процијенена вриједност радова износи око два милиона марака, а према процјенама, изградња ова два система Доње Црњелово и Којчиновац могуће је завршити за девет мјесеци.

Када је у питању изградња система за наводњавање на подручју општине Сребреница, у оквиру идејног пројекта дефинисана су три подручја за која су урађени главни пројекти "Скелани", "Црвица" и "Бујаковића ријека". Подручје

"Скелани" је након проведене анализе оцијењено као приоритетно, јер обухвата највећи проценат обрађених површина са производном поврња и засада малине-купине. Површина за коју је урађен главни пројекат износи 240 хектара и обухвата израду бунара, пумпе, цјевовода и резервоара. Процијењена вриједност овог система износи око 3,7 милиона марака.

Као један од приоритета у наредном периоду ће бити и изградња система за наводњавање на подручју Милица, а поготово јер су локални произвођачи показали велико интересовање за подизање засада и повећање производње малине, купине, воћа, поврња као и других пољопривредних култура. Планирана је израда идејног рјешења развоја наводњавања за површине од 2.000 до 3.000 хектара те израда главног пилот пројекта за 100 до 150 хектара. Вриједност планираних активности износи милион марака.

**ДО САДА
УЛОЖЕНО
ВИШЕ ОД 44
МИЛИОНА
МАРАКА**

И на подручју општине Србац, локалитетима србачко-ножичке равни, Ситнеша и Лијевче поља, планиран је развој ових система. У оквиру ових активности планирана је израда техничке документације, односно идејног рјешења за површину од 3.000 хектара те главног пројекта за пилот подручје од 500 хектара.

ИЗГРАЂЕНИ СИСТЕМИ

Народна скупштина је на сједници одржаној 1. новембра 2012. године донијела одлуку да уђе у овај захтеван пројекат, поку-

У Братунцу изграђено 20 одвојених система на површини од 436 хектара

шавајући на адекватан начин одговорити на климатске промјене. Тада је одлучено да се широм Српске направе системи за наводњавање на укупно 5.000 хектара. Пројекат изградње постао је ефективан током априла 2013. и од тада па до 2020. године, на име припреме техничке документације и изградње укупно је инвестирано 44,33 милиона марака. Ови системи су изграђени на територији општина Бијелина, Пелагићево, Требиње, Љубиње и Братунац.

На територији Бијелине су ови системи изграђени на локалитетима: Ново село, Доње Црњелово и Батковић. На локалитету "Ново село" он је изграђен на површини 622 хектара. Укупна вриједност изведених радова износила је 4,57 милиона марака. Систем је завршен и пуштен у рад 2014. године.

Укупна уговорена вриједност система за наводњавање "Доње Црњелово" - 510 хектара, "Батковић" - 500 хектара, укључујући санацију канала "Стара Дашница" износила је 12,4 милиона.

Системи за наводњавање на локалитету Гојкова и Стакића по-

ља у Пелагићево изграђени су на површини од 202 хектара. Укупна вриједност изведених радова износи 1,56 милиона. Радови су обухватили изградњу водозахвата са пумпном станицом, ревитализацију једног бунара са бунарским објектом и

Огледни полигон за малине

Ресорно министарство учествовало је у финансирању и подизању огледног полигона "Чолаковићи" у Братунцу. Огледни полигон је изолован од утицаја других засада малињака што га чини идеалним за експерименталне активности на овој воћарској култури. Сврха овог полигона је примјена различитих типова и техника наводњавања и посљедица реакција малине на различите количине воде. Подаци који се добију током провођења овог огледа ће бити од изузетне користи, јер се на тај начин могу пројектовати капацитети пумпања воде, проширења акумулација и водозахвата.

девет километара цјевовода. Радови су завршени 2014. године и систем је у функцији.

Изградња система за наводњавање на подручју Требињско поље, Засада поље, Гомилани, Петрово поље, Крмени до, Мркоњићи, Дрењане, Моско и Зубачки плато. Систем је изграђен на површини од 1.930 хектара, а сви радови су коштали око 10,7 милиона марака. Укупна дужина цјевовода 86 километара.

Систем за наводњавање на источном Љубињском пољу покрива површину од 436 хектара. Радови су обухватили изградњу бране и језера запремине 220.000 кубних метара, пумпне станице са трафостаницом и 14 километара цјевовода. Укупна вриједност радова износила је 2,68 милиона.

На подручју општине Братунац, у 17 мјесних заједни-

Један од начина заштите и осигурања усјева и засада

ца, изграђено је 20 одвојених система на површини од 436 хектара. Укупна вриједност свих радова износила је 9,4 милиона. Систем је завршен 2016. и пуштен је у рад.

Како су истакли из ресорног министарства, поред изградње поменутих система за наводњавање припремљена је и техничка документација за неколико локација. Тако ће се у неком наредном периоду кренути са реализацијом и изград-

њом система на подручју Маглајана, на површини од око 160 хектара, а које користи Пољопривредни институт, али и система за наводњавање површина које користи експериментално-едукациони центар Пољопривредног факултета из Бањалуке у Александровцу. Направљен је и идејни и главни пројекат за изградњу канала Врбас-Осорна у дужини од 9,2 километра, чиме би се створили услови за наводњавање више од 14.000 хектара. Међу заштитним циљевима је и израда система за наводњавање воћњака у Поткозарју, око 2.000 хектара и израда главног пројекта акумулације и је Лу-

би са припадајућим цјевоводима за наводњавање површине око 310 хектара. Урађен је и идејни пројекат за подручје Скелана - Црвица и Бујаковића ријека.

Из ресорног министарства су поручили да чине све што је у њиховој моћи да што више олакшају производњу домаћим ратарима и фармерима у све екстремнијим природним условима, наводећи како је и осигурање усјева и засада од временских непогода добар начин да се заштите.

Горан **ЗУБИЋ**, помоћник министра за шумарство и ловство Републике Српске

Нећемо толерисати прављење губитака

Није лако и једноставно све то преко ноћи поправити. Али, оно што је најважније јесте да је заустављен тај неки негативни тренд пословања у појединим газдинствима и стварања губитака, те да се кренуло напријед, каже Зубић

РАЗГОВАРАО: ВЕЉКО ЗЕЉКОВИЋ

Смјене које је Влада Српске у априлу ове године спровела у јавном предузећу "Шуме Српске", односно у поједи-

ним газдинствима због лошег пословања и направљених вишемиллионских губитака, полако дају резултат. Каже ово помоћник министра за шумарство и ловство Српске Горан Зубић, наводећи да је тадашња смјена десет директора очигледно имала позитиван ефекат.

- Пратимо стање у шумским газдинствима која су се тада наша у фокусу јавности и оно што могу рећи је да било је одређених позитивних помака. Није лако и једноставно све то преко ноћи поправити. Али, оно што је најважније јесте да је заустављен негативан тренд пословања и стварања губитака, те да се кренуло напријед. Очекујем да до краја ове године нека од тих газдинстава изгубе епитет губитака и изабу из финан-

сијских дубиоза које су створене годинама. Најгоре стање је било у ШГ "Борје" из Теслића и у њиховом случају није реалан брз опоравак, али важно је да се кренуло - истакао је Зубић.

ГЛАС: Да ли и даље важи правило да ће бити смјењивани сви руководиоци који буду исказали губитак у пословању?

ЗУБИЋ: Влада Српске узела је јасан и недвосмислен став о том питању, те ће и даље важити правило да ће сви они који буду правили губитке, а при том не буду имали реално и објективно објашњење за то, бити смјењени са руководних функција. "Људски фактор" се неће толерисати.

ГЛАС: Шта је то што је још утицало на лоше пословање појединих газдинстава?

ПОД ШУМОМ ПОЛА СРПСКЕ

ГЛАС: Колико смо ми уистину земља богата шумом, може ли се то ставити на папир?

ЗУБИЋ: Пореди се са неким другим земљама у окружењу, могу слободно рећи да је Српска богата шумом. Више од половине површина се налази под шумом и шумским земљиштем. То богатство се може видјети и кроз податак да Српска има много више кубика залихе по глави становника од сусједних земаља.

ЗУБИЋ: Гледајући обим радова у овом јавном предузећу, чак 70 одсто обављају приватне фирме. Они су практично носиоци производње, а посљедњих неколико година суочавају се са недостатком радне снаге. Нема тракториста, сјечака, тако да они касне са реализацијом уговорених послова, а што се онда директно одражава и на само пословање јавног предузећа. И то је нешто на шта ми не можемо утицати. Овакве и сличне проблеме очекујем и у будућности.

ГЛАС: Формирана је радна група која је требало да спријечи крађу и препродају трупаца. Да ли су успјели у томе?

ЗУБИЋ: Ми смо у току ове године извели неколико акција. У фокусу нам је било подручје шумских газдинстава која се налазе у граничним дијеловима са Србијом, јер смо имали информације да се врши препродаја, односно шверц шумских дрвних сортимена-

та. Ова акција је била успјешна, те је једна фирма идентификована и санкционисана од стране јавног предузећа, односно раскинут је уговор с њом. Друге акције су биле на подручју Теслића и Добоја, али и на подручју Приједора. Већ сада је уочљиво да ова препродаја биљежи пад. Ми ћемо и даље наставити са овим активностима, а крајњи циљ је да ову појаву потпуно искористимо.

ГЛАС: Дрвопрерађивачи су се једно вријеме жалили да немају довољно дрвне масе. Како је стање сада?

ЗУБИЋ: Посљедњих неколико година имамо ситуацију да они за потребе властите производње потражују више сировина него што им то јавно предузеће може обезбиједити, а оно годишње произведе око два милиона кубика сортимента, од чега су половина трупица за даљу прераду. Потребне домаћих дрвопрерађивача су два и по пута веће. Оно на чему ћемо ми даље инсистирати јесте да они подигну степен прераде. Сматрамо да није оправдано да се само врши прорез и да се та резана грађа извози, већ да се од ње прави и столарија, намјештај. Крајњи циљ је да што више опреходимо ту сировину, али и да што већи број радника вежемо за њу, јер ће се то на крају одразити и на повећање стопе БДП-а Српске.

ГЛАС: Како би се повећала ликвидност предузећа планирана је и производња шумске биомасе.

ЗУБИЋ: То је нови сектор који је након систематизације оформљен прије двије године, али он је тек током ове профункциони-

сао. Шумска газдинства су планирала да произведу одређене количине биомасе, између 50 и 100 кубика, у зависности од могућности. Врхунац се очекује у јесењем периоду.

ГЛАС: Колико се годишње пошуми простора и да ли то прати обим сјече?

ЗУБИЋ: Обим пошумљавања је прописан законом и шумско-привредним основама које свако шумско газдинство израђује за своје подручје. Проблем је што се добар дио тих посађених садница није примио, да ли због суше и других климатских промјена или можда њиховог квалитета. Због тога смо у посљедње вријеме уложили доста енергије у производњу квалитетног садног материјала путем семенско-расадничког центра у Добоју, гдје смо оспособили једну механизовану линију за контејнерску производњу садница.

ГЛАС: Како је стање у ловству и докле се стигло у увођењу информационог система?

ЗУБИЋ: Посљедњих неколико година урадили смо доста реформских и стратешких ствари у смислу подизања нивоа уређености ловишта. Доста се ради и са Ловачким савезом Српске. Када је у питању информациони систем, током прошле године издвојена су одређена финансијска средства и колико ми је познато, Ловачки савез је већ ангажовао једну фирму која би тај посао требало да заврши до краја ове године. Он је веома значајан, јер ћемо по његовом увођењу имати све податке на једном мјесту, план одстрела, број ловаца...

НЕДОСТАТАК РАДНЕ СНАГЕ УСПОРАВА ПРОИЗВОДЊУ

ГЛАС: Како је стање у ловачким удружењима, било је доста неспоразума, а ко није?

ЗУБИЋ: Министарство је надлежно само за тај ресурс. Ловачка удружења су неваљале организације, тако да ми немамо никаквих ингеренција над њима. И ми се неможемо уплети у међуљудске односе унутар тих удружења, али смо ипак заинтересовани да она функционисају, те да постоји одговорност. Из тог разлога смо са Ловачким савезом договорили одређене ствари, а које се прије свега односе на прављење нових статута. Предложили смо да дисциплински органи унутар тих удружења буду под надлежношћу Ловачког савеза. Сматрамо да овај суд у неком удружењу, с обзиром на то да се сви ловци тамо мање-више познају, не би био објективан.

ИНТЕРВЈУ

АПРИЛСКЕ СМЈЕНЕ ДИРЕКТОРА ДАЛЕ РЕЗУЛТАТ

Развијене су апликације за надзор параметара ваздуха у штали, нивоа воде у резервоарима, онлајн управљање расвјетом у штали, GPS позиционирање грла уз коришћење технологија за пренос података и постављање виртуелне оградe

Пољопривредна задруга "Гвозно" из Калиновика представља примјер добре праксе, а поготово због увођења дигитализације у процес узгоја говеда и пословања. У сарадњи са стручњацима Електротехничког и Пољопривредног факултета Универзитета у Источном Сарајеву развијене су апликације за надзор параметара ваздуха у шталама, нивоа воде у резервоарима, онлајн управљање расвјетом у шталама, видео-надзор штале и економског дворишта, GPS позиционирање грла уз коришћење технологија за пренос података и постављање виртуелне оградe.

Уз све наведено, као највећи производни су-

бјект на територији општине Калиновик задруга је постала носиоца техничко-технолошког прогреса у области пољопривредне производње, гдје кроз различите пројекте позитивно утиче на развој пољопривреде ове израито неразвијене општине. Из ове задруге истичу да је за овакав успјех потребно огромно одрицање, уз стручно знање и подршку ресорног министарства, али и међународних субјеката.

Задруга је основана у прољеће 2014. године у оквиру пројекта који је имао за циљ да унаприједи узгој товних раса говеда. Пројекат је финансиран заједно од стране Чешке развојне агенције и Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске.

Задруга данас газдује над 254 хектара пољопривредног земљишта и има

ПРЕДНОСТИ

Из задруге су истакли како су кључне предности пасмине абердин ангус за узгој у систему "крава-теле" лакоћа тељења, практично искоришћавање пашњака лошијег састава, ниски захтјеви о питању зимског оброка и здравствене његе, те изузетан квалитет меса.

ТЕХНОЛОГИЈА Пољопривредна задруга "Гвозно"

Апликацијама покрили сваки сегмент узгоја

више од 150 грла различитих категорија абердин ангус пасмине. Оно што је интересантно јесте да се ово газдинство налази на 1.210 метара надморске висине, а површине на којима се одвија биљна производња и испаша говеда крећу се и преко 1.400 метара.

Задруга данас на тржиште испоручује квалитетан приплодни подмладак познатог поријекла који се, захваљујући начину држања и агроеколошким условима, одликује изузетном кондицијом и здравственим стањем.

УЗГОЈ ГРЛА НА НАДМОРСКОЈ ВИСИНИ ОД 1200 МЕТАРА

Из задруге напомињу да немају проблем са тржишним пласманом својих производа, напротив, постоји повећана потражња за њиховим грлима.

На фарми се уредно води матична евиденција и контрола производње, а све према упутствима и методологији преузетој из Чешке Републике, а сертификат биљне и сточарске органске производње потврда је еколошке одрживости њихове производне праксе.

Климатске промјене убрзано мијењају живот на нашој планети. Екстремни у облику суша и пожара, града и поплава или мразева, у за њих некарактеристичном добу године, све су чешћи, а све ово угрозило је производњу меда широм свијета. Стручњаци истичу да ако данашњи пчелари намјеравају опстати у пчеларењу, крајње је вријеме да почну размишљати о пчелињацима које могу селити. Тако ће умањити

утицај лоших климатских прилика на принос меда. И надлежне службе би могле почети размишљати о суфинансирању набавке камиона за пчеле и на тај начин помоћи пчеларима да остану у овом специфичном послу.

Ако пчелари немају могућности да селе кошнице, требало би да се почне размишљати о проширивању производње водњике.

ИДЕЈЕ Изазови с којима се сусреће сектор пчеларства

Спас у креирању уникатних производа

Стручњаци истичу да ако данашњи пчелари намјеравају опстати у пчеларењу, крајње је вријеме да почну размишљати о пчелињацима које могу селити

ког другог пчелињег производа који им може донијети већу вриједност, јер улагања у одржавање заједнице у животу уз више дохране и лијекова неће бити више исплатива. Зато треба да се стави на папир пројекат о производњи матица, матичне млијечи, прополиса, полена, пчелињег отрова или воска.

Полен се у неким земљама пуни у пилуле и као такав налази своје тржиште. Матична млијеч се додаје јогурту и тако продаје. И спрејеви на бази прополиса могли би пронаћи своје купце, а у неким земљама се могу купити природне жвакаће гуме добијене од воштаних поклопаца медног саћа, ђумбира и лимуна.

Пчелари се могу окренути и ка креирању уникатних производа као што то раде у региону Аустрије, гдје производе мед с додатком чилија и бијелог лука, као премаз за печења. Додају и чоколаду или воће у мед, а неки су се базирали на производњу енергетских плочица од житарица и меда.

Потрошачима је занимљива и козметика с медом, маске за лице и креме, балзам за усне. Пчелари могу размислити и о узгоју пчела или бумбара за потребе великих пла-

стеника и воћњака, а све популарније је и али терапијски туризам са коморама за удисање ваздуха из кошница.

И на крају, али не мање важно, наша дјеца одрастају све удаљенија од природе те би поједини пчелари можда могли да се посвете и раду у образовању, организујући радионице, курсеве на тему узгоја пчела и производње пчелињих производа.

СВЕ ВИШЕ КОМОРА ЗА УДИСАЊЕ ВАЗДУХА ИЗ КОШНИЦА

Идеје су небројене, а неке од њих се налазе на интернет страници Организације за храну и пољопривреду Уједињених нација.

Дио домаћих пчелара, додуше још увијек мали, већ је ово схватио те тако у Републици Српској постоји неколико отворених али инхалационих комора од Градишке до Источног Сарајева, док су се власници пчелињака "Рајчевић" из околине Бањалуке одлучили за прављење здраве дјечје послатице од меда под именом "чокомед".

